Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНО: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 195. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 11-го ЖОВТНЯ (OCTOBER) 1955. ЦЕНТІВ 15 CENTS No. 195. VOL. LXII.

ПРЕЗИДЕНТ ВЕРНЕТЬСЯ ДО СТОЛИЦІ 1 СІЧНЯ

АЙЗЕНГАВЕР МАЄ ЗАЛИШИТИСЯ В ШПИТАЛІ 4-5 ТИЖНІВ; ВІЗНІШЕ ВІДЛЕТИТЬ НА ФАРМУ ДО ГЕТТИСБУРГУ

Денвер, Колорадо. — Спеціяліст від серцевих недуг д-р Пол Додлі Вайт заявив на пресовій конференції, що неможливо тепер сказати, чи президент Айзенгавер зможе другий раз кандидувати, бо не знати, чи на це дозволить його стан здоров'я. Д-р Вайт заявив, що найбільш чотири до п'ятьох тижнів мусить Президент залишитись в шпиталі в Денвері. Після того часу пацієнт зможе сам зайти до літака, яким полетить на свою фарму в Геттисбургу, Па. До Вілого Дому Айзенгавер зможе вернутися коло 1-го січня 1956 року. Д-р Вайт і інші лікарі, які лікують Президента, заявили, що стан здоров'я Айзенгавера дозволяє, щоб він, лежачи в ліжку, міг вирішувати політичні проблеми, які вимагають рішення Президента. Сам Президент домагався, щоб не поспішали з його лікуванням, бо він не хоче, щоб його несли до літака, яким мав би летіти до Геттисбургу. Через чотири-п'ять тижнів президент зможе настільки ходити, що сам зайде до літака. До відлету з Денверу Президент відбуватиме конференції з своїми співробітниками й дорадниками, малювати в ліжку, а при кінці чотиритижневого періоду почне ходити. — Якщо стан здоров'я Президента поправлятиметься згідно з діягнозою, то коло 5 листопада він зможе відлетіти до Геттисбургу. Цей термін може треба буде пересунути на 12 листопада. Д-р Вайт заявив, що в загальному Айзенгавер почувається добре, циркуляція крови, також і в ногах, що є дуже важне, добра. Д-р Вайт відлетів разом із віцепрезидентом Річардом М. Ніксоном до Вашингтону. Віце-президент Ніксон розмовляв два рази з Президентом про конференції кабінету. Лікарі заявили, що Президент зможе щораз більше конферувати з своїми дорадниками. Д-р Вайт через два тижні знову прибуде до Денверу, — щоб ствердити, який буде тоді стан здоров'я Президента, і чи пацієнт видужує згідно з передбаченням.

Труман називає Гарримана „генієм" — здібним бути президентом ЗДА

Олбані, Н. Й. — Бувший президент Геррі С. Труман заявив на пресовій конференції, яку скликав нюйоркський губернатор Аверелл Гарриман, що він уважає Гарримана за „генія", який має всі кваліфікації на те, щоб урядувати в Білому Домі. Труман сидів на конференції біля Гарримана і сказав журналістам: „Ви, очевидно, маєте генія тут, який є головою уряду стейту Ню Йорк. Він має всі кваліфікації на президента, і я дуже високо думаю про нього". Але пізніше Труман казав, що його заява не виключає інших демократичних кандидатів, які можуть змагатися за кандидатуру на президента. „Я міг би те саме сказати про багатьох інших демократичних кандидатів, але я не хочу називати їхніх прізвищ. Я є гостем губернатора". Труман заявив, що він, хоч має 71 рік, то почувається добре, і згадав 79-річного Аденауера та 80-річного Черчіла, додаючи, що стан здоров'я не залежить від років. Гарриман має 64 роки, і ця обставина може грати ролю на номінаційній конвенції після того, як 65-річний Айзенгавер захворів на коронарну тромбозу. Труман казав, що не тепер, тільки на номінаційній конвенції він буде помагати вибирати кандидата на президента, думаючи при тім тільки про те, щоб демократ дістався до Білого Дому, і щоб той демократ якнайкраще надавався на той пост.

Стассен погодиться кандидувати, якщо Айзенгавер цього бажатиме

Вашингтон. — Спеціяльний дорадник президента для справ роззброєння Гаролд Е. Стассен заявив через радіо NBC, що той кандидат, якого бажатиме президент Айзенгавер, буде займенований на номінаційній республіканській конвенції і переможе в президентських виборах 1956, Стассен заявив також, що він погодиться кандидувати на президента, якщо Президент вибере його на цей пост. Заява Стассена була відповіддю на твердження голови Крайового Демократичного Комітету Пола М. Ботлера, який недавно заявляв, що демократи „легко переможуть віце-президента Ричарда М. Ніксона", якщо б він кандидував на президента.

Помер ред. Остап Павлів-Білозерський

Скрентон. — 7-го жовтня ц. р., після довгої і важкої недуги, помер тут у 61-му році життя відомий український журналіст і письменник Остап Павлів, що свої повісті підписував як Остап Білозерський. Покійний був колишнім членом Секретаріяту Української Соціялістично - Радикальної Партії у Львові і співредактором часопису „Громадський Голос", він був старшиною Української Галицької Армії, а вже в ЗДА був головним секретарем Вільної Громади. Працював у „Народній Волі". Бл. П. Остап Павлів походив із Самбірщини в Західній Україні і в Самборі скінчив у 1912 році гімназію. Належав до чільних діячів лівого демократичного табору і своєю чесністю і безпосередністю втішався загальними симпатіями. До ЗДА прибув разом з цілою хвилею іміграції в 1949 році. В. И. П.

В АМЕРИЦІ

● До ЗДА прибув князь Альфонсо Максиміліян Гогенлое-Лангенбург, який недавно одружився з 15-річною княжною Фюрстенбург. Вони прибули до цієї країни, де княжна хоче подивитися на водоспад Ніягару. Із ЗДА вони виїдуть до Мехіко Сіті, де молодий працюватиме як представник німецької автової фірми „Фольксваґен". Молодий заявив, що він хоче бути як усі люди, щоб його родина складалася, крім його дружини і його, з чотирьох дітей.

● Поборова Служба перевіряти тих студентів, які бажають підлягати військову службу, але не закінчили науки — 17 листопада і 19 квітня 1956 року.

● Крайова Рада Церков в Питсбургу, Па., вирішила запросити до ЗДА представників церковних діячів із СССР взаміну за те, що представники Крайової Ради Церков могли поїхати до Совєтів.

● В Білому Домі в Вашингтоні зареєстрували Джозефа Дж. Неббая, який мав при собі 25-калібровий автомат. Неббай заявив, що не знав, куди іде, а просто став у чергу і пішов за людьми. Він дуже здивувався, коли довідався, що він — в Білому Домі. Його судитимуть за ношення небезпечної зброї в Білому Домі.

● Відома американська виховниця Б. Джейн Вітні з Ст. Луїсу, промовляючи на зборах Товариства Учителів і Батьків з Нюйоркського стейту в Рочестері, Н. Й., сказала, що боротьбу проти злочинности молоді треба почати в дошкіллі та в публічній школі.

● Суд в Шікаґо засудив до одорічної в'язниці поштового робітника, який вкрав з пошти веселі листи з поштових переписки 50 центів.

ВІДБУЛИСЯ ЧЕРГОВІ НАРАДИ ЕКЗЕКУТИВИ ЗУАДК

ЗУАДК УЖЕ ВИСТАРАВСЯ 1,352 АШУРАНСИ, ПОТРЕБУЄ ЩЕ 1,116; ЗА ОСТАННЮ ЧВЕРТЬ РОКУ РОЗДІЛЕНО МІЖ ЗАЛИШЕНЦЯМИ В ЕВРОПІ 250,000 ФУНТІВ ХАРЧІВ, А 350,000 ФУНТІВ ЗАМОВЛЕНО НА ПЕРШИЙ КВАРТАЛ 1956. ЕКЗЕКУТИВА ЗАСУДЖУЄ „НЕСОВІСНІ ВИСТУПИ" ПРОТИ ПРЕДСТАВНИКІВ ЗУАДК; СХВАЛЕНО ПРОГРАМУ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ НА ЛИСТОПАД

Филаделфія. — Минулої суботи, 8-го жовтня, тут відбулися чергові наради Екзекутиви Злученого Українського Американського Допомогового Комітету, на яких розглянено та вирішено ряд важливих справ, головно щодо переселення і допомоги залишенцям і програми загальних зборів ЗУАДК, що мають відбутися 12-го і 13-го листопада ц. р. Наради Екзекутиви відбулися цим разом у домі д-ра Володимира Галана, екзекутивного директора; з уваги на те, що він усе ще перебуває під лікарською опікою, як реконвалесцент після недуги і операції півтора місяця тому. В нарадах, крім д-ра Галана, взяли участь члени Екзекутиви: діючий заступник голови д-р М. Стахів, що проводив нарадами, п-ні Олена Лотоцька, заст. голови; п-ні Павлина Різник — секретарка, та п. М. Дубас — касир. Із звідомлення з останніх місяців діяльности ЗУАДК виявляється, що впродовж останньої чверти року ЗУАДК розділив між залишенцями в Німеччині і Австрії 250,000 фунтів харчів — (масло, сир, молоко, цукор тощо), при чому окрему увагу приділено молодечим організаціям Пласт і СУМ, дитячим садкам, школам та немічним. Перевіз і розподіл тих харчів, що їх одержує ЗУАДК безкоштовно від уряду ЗДА, коштували круглo 6,000 долярів з каси ЗУАДК. В рамках тієї самої допомоги замовив ЗУАДК дальших — 350,000 фунтів харчів, що будуть розділені між нашими залишенцями в Европі впродовж першого кварталу наступного року. В переселенчій ділянці ЗУАДК придбав досі і вислав до Державного Департаменту у Вашингтоні для оформлення 1,325 завірень (ашурансів) для 3,101 кандидата на переселення до ЗДА з-поміж українських залишенців в Европі. Досі на ці ашуранси вже приїхало 341 особа. Беручи до уваги всіх зголошених на переселення залишенців, ЗУАДКові ще потрібно 1,116 завірень для 2,890 осіб. Для пристішення та дальшого вдосконалення переселенчих та допомогових справ, ЗУАДК, при допомозі урядової переселенчо-урядової програми ЮСЕП, відкрив три нові бюра в Німеччині — (Гамбург, Франкфурт і Ганновер), а до Австрії (Зальцбург) вислав п-ню Юлію Джулинську-Мареш. Европейським директором ЗУАДКомітету від травня ц. р. є д-р Антін Перегінець. В останньому часі зорганізовано станицю ЗУАДКомітету теж у Брюсселі в Бельгії.

Одобривши звіт д-р Вол. Галана з його поїздки до Европи в серпні ц. р., Екзекутива розглянула й зв'язані з тією поїздкою виступи однієї европейської, однієї канадійської та одної филаделфійської газети проти д-ра Галана. Европейська газета подала невірні інформації про виступ д-ра Галана в консолідаційних справах, що опісля дуже виразно опрокинула і заперечила інша мюнхенська газета. Тим часом, филаделфійська газета, а за нею і один тижневик в Торонті, поспішились з засуджуючими коментарями на ці теми, хоч знали, зокрема коли мова про филаделфійський щоденник, що саме в тому часі д-р Галан перебував на операції в лікарні і сам не міг забрати в цій справі слова. Екзекутива ЗУАДК рішила забрати в тій справі публічне становище.

На цих нарадах Екзекутиви основно обговорено та схвалено програму найближчих загальних зборів ЗУАДК, що відбудуться у Филаделфії в днях 12 і 13-го листопада. — Програма буде своєчасно подана до публічного відома.

ГОСТИННИЙ КОНЦЕРТ МІРА СКАЛИ-СТАРИЦЬКОГО В НЮ ЙОРКУ — ПОВНИЙ ТРІЮМФ АРТИСТА

Ню Йорк. — Двогодинний концерт нашого европейського співака, першого тенора королівської опери „Ля Моне" в Брюсселі, Бельгія, що відбувся тут минулої неділі, 9-го жовтня, в залі Фешин Інституту, був без сумніву повним тріюмфом артиста серед української публіки, що по береги виповнила залю та оваційно зустрічала артиста. Звичайно, виповнені залі та овації не є новиною для п. Старицького, бо вони завели його на сцену опери „Ля Моне" в ролі першого тенора, проте він не скривав свого схвилювання з приводу таких оваційно-сердечної зустрічі в Ню Йорку, бо знав, що там вітали його не тільки як артиста, але й як українця, отже за його національність, яку він послідовно підкреслює в своїй мистецькій кар'єрі, хоч вона притишує оплески в залях великих опер — як це він підкреслив під час зустрічі в Літературно-Мистецькому Клюбі безпосередньо після концерту.

Мирослав Скала-Старицький (в ролі князя в опері „Ріґолетто")

Концерт у Фешин Інституті попередив коротким виясненням проф. Роман Савицький директор Українського Музичного Інституту, що був патроном концерту. Дир. Савицький згадав, що п. Старицький, перебуваючи на короткім відвідинах у своєї родини в Ню Йорку, погодився вимкнено на два „приватні" гостинні виступи, в Ню Йорку та Филаделфії в п'ятницю 14-го жовтня, призначені для української публіки. Програма концерту складалася з двох частин, при чому співак переплітав пісні і арії з опер світових композиторів піснями і оперовими аріями українських композиторів: Лисенка, Барвінського, Нижанківського й Гнатишина. Після першої і другої частини публіка довгими, невгаваючими оваціями добилась ще кількох наддатків. Після першої частини діти — учні УМІ вручили артистові два великі коші квітів. На фортепіяні акомпаніював артистові молодий наш композитор, п. Ігор Соневицький. В організації концерту допомогла фірма „Арка" в Ню Йорку.

Після концерту УМІ гостив артиста часм в місцевому Українському Літературно-Мистецькому Клюбі, в прийнятті головно осіб з музичного та мистецького світу, як і кількох запрошених представників громадянства. Сердечні привітання, подяки чи побажання для артиста, виголосили: проф. Р. Савицький, мґр. Крушельницький, Д. Галичин, п-ні Приймова, А. Драган. Відповідаючи на ці привіти, як і на саму зустріч на концерті, п. Старицький згадав у першу чергу ці неймовірні труднощі, які мусить побороти на своєму шляху артист-українець, авторитету якого не піддержує ані велика власна держава, ані хоч би розуміння його мистецьких прямувань. Згадав також, що хоча українці і слабо помагають своїм...

Німецькі поворотці з СССР описують смерть Гітлера

Берлін. — Поміж німецькими поворотцями, що тепер, у висліді порозуміння з Аденауером на останній Московській конференції, вертаються з совєтського полону, був також персональний пілот Адольфа Гітлера, Ганс Бауер. Він зізнав подрібно, як Адольф Гітлер стиснув був йому руку і коли він вийшов з підземної кімнати Гітлера, той застрелився. Його дружина Ева Бравн зажила була отруту. Тіла обох облито газоліною і спалено на подвір'ї поруйнованого бомбами і гарматами стрільними канцлерського палацу. Те зізнання покривається із зізнанням Гітлерового шофера Гайнца Лінге, який помагав облити тіла фюрера і його дружини газоліною і спалити їх, а потім закопати. Щойно тепер, на основі зізнання Ганса Бауера, можна буде видати офіційне свідоцтво смерти Гітлера, потрібне для вирішення спадкових претенсій до його мастку. — В першій групі поворотців були 24 німецькі генерали, в другій групі — 25 генералів і 1 адмірал. Поміж генералами був також 66-літній ген. Вальтер фон Зайдліц, якого большевики зробили були головою т. зв. Комітету Вільної Німеччини, що закликав німецьке військо до переходу на бік большевиків та уряд до капітуляції. Німецькі старшини, які прибули разом із Зайдліцом, бойкотували його, дармащо останніх 5½ років Зайдліц перебував також в совєтському кацеті. До 20 жовтня ц. м. мають випустити на волю всіх 9,626 німців, що їх Совєти протизаконно в'язнили як „злочинців" до цього часу. Коло 4,600 поворотців залишається мабуть у Східній Німеччині, звідкіль походять.

Молотов „кається" за „теоретичну помилку"

Москва. — В'ячеслав Молотов, який має тепер 65 років і належить до нечисленної, живучої ще; „старої гвардії" большевиків, написав був ще 16-го вересня ц. р. покаяного листа до партійного журналу „Комуніст", що його почали друкувати 30 вересня, з 8-го жовтня дали до розпродажу. У тому своєму листі Молотов стверджує, що зробив „теоретичну помилку з політичною шкодою", коли 8 лютого ц. р., звітуючи перед Верховним Совєтом СССР, сказав, що в Совєтському Союзі „покладено основи під соціялістичну суспільність". З такого вислову, мовляв, можна б судити, що в СССР існують тільки „основи" під соціялізм, а нема ще самого соціялістичного ладу. Тепер Молотов спростовує це і признає, що „політична шкідливість того сформулювання полягає у факті, що воно вводить заколот в ідеологічні питання і суперечить з постановами партії в справах будівництва соціялістичного ладу в СССР. Воно викликує сумніви щодо наявности соціялістичного ладу, який в головному вже побудований в нашій країні." — Тепер, мовляв, вже настала можливість переходу цілком на комуністичний лад. — Поява такого, курйозного для західнього світу, публічного „каяття" совєтського міністра закордонних справ і колишнього прем'єра викликала в дипломатичному світі в Москві переконання, що Молотов внедовзі перестане бути міністром. Покищо він вернувся з Ню Йорку, з сесії Генеральної Асамблеї ОН, „здоров, відпочатий і в доброму гуморі", як пишуть газети, й був присутній на бенкеті у честь канадійського міністра закордонних справ Пірсона.

15 військових міністрів нараджуються у Парижі

Париж. — В понеділок 10 жовтня ц. р. з'їхались до Парижу міністри військових справ, звані в деяких країнах міністрами чи секретарями оборони, 15-ти держав, членів Пакту Північно-Атлантицького пакту (НАТО). На цих важливих нарадах будуть обмірковувати цілу низку актуальних справ, як ось ситуація у французькій Північній Африці, тенденцію деяких держав редукувати свою збройну силу, справу творення нової армії в Західній Німеччині і ін. Французький міністер оборони ген. Війо боронитиме становища Франції, що запевнення спокою у Північній Африці та збереження трьох північно-африканських провінцій при Франції необхідне для оборонних потреб НАТО і що тому треба було забрати дві дивізії з Европи, де вони були призначені для оборони европейського континенту проти сподіваної агресії большевиків.

Капеля Бандуристів почала свою концертову подорож

Торонто, Канада. — Українська Капеля Бандуристів, під керівництвом Григорія Китастого і Володимира Божика, вже почала свою концертову подорож по Канаді, добиваючись вже від самого початку величенних успіхів. Після перших двох концертів у Лондоні і Гемилтоні, Капеля дала свій третій у цій подорожі концерт у Торонті в суботу 1-го жовтня. Публіка, що по береги виповнила велику Мессей Гол, ентузіястично приймала кожну точку програми, складеної в більшості з нових або досі невиконуваних ще творів. Програма починається церковними творами Бортнянського, Стеценка і Гончарова, виконуваними під супровід бандур. Наступними трьома творами Капеля вшанувала свого вчителя Гната Хоткевича. Крім цього, у цьогорічній програмі є цілий ряд творів, що їх Капеля виконує вперше, як напр. Китастого „Стародавній український танок", недавно скомпонований та дуже цікавий. До загального успіху Капелі в теперішній подорожі немало причиняється дуже сильний голосовий її склад. У концертах беруть участь видатні солісти, як Василь Тисяк, Михайло Мінський, Григорій Назаренко та інші. Продовжуючи свою подорож, Капеля виїхала до Вінніпегу й Едмонтону. Уже з кінцем цього місяця Капеля почне свою концертову подорож по ЗДА. В Ню Йорку вона, як відомо, дасть свій концерт у неділю 23-го жовтня о год. 8:30 ввечорі в репрезентативній Карнеґі Гол.

...великого таланту, але й невпинної праці. Але незрівняно більші труднощі треба перемагати в теперішніх часах тому українському артистові, хто йде і пробивається у світ під своїм національним прапором. Але з трудами цими варто змірятись, бо тоді артист має тим більше вдоволення і тим більшу певність своєї вартости. Дякуючи українцям Ню Йорку за теплу зустріч, артист і зі свого боку висловив їм велике признання, кажучи, що між ними, зокрема на цьому вечорі, він почувається „наче дома на Свят-Вечір".

...якого не піддержує ані велика власна держава, ані її військова або господарська могутність чи політична роля. Здобути собі ім'я і позицію артиста — це вже сама по собі величезна трудність, що вимагає не тільки таланту, але й невпинної праці.

ПРЕМ'ЄР ФРАНЦІЇ ФОР ЗАЛИШИВСЯ ПОКИЩО ПРИ ВЛАДІ

Париж. — Французький парлямент відсунув покищо марево нової кризи уряду, яке зависло над Францією, признавши в недільному голосуванні 477 голосами проти 140 посереднє вотум довір'я прем'єрові Форові через прийняття до відома його програми у відношенні до Марокка. Те голосування закінчило гарячу 3-денну дебату над ситуацію у Марокку та північно-африканською політикою уряду. Фор боронив своєї програми, яка базувалася на порозумінні з марокканськими націоналістами, щоб відсунути від влади безвольного султана Бен Арафу, призначити на його місце триччленну реґенційну раду, покликати до життя новий уряд з участю націоналістів та разом із ними перевести на терені Марокко цілу низку ділових реформ. Фор гостро атакував противників того пляну, які вживали всіх можливих закулісових способів, інтриг і підступів, щоб так довго затягати з реалізацією того пляну, поки зійдеться парлямент, в надії, що тоді вдасться повалити цілий уряд. Ті інтриги довели таки до часткового успіху, бо новопризначений генеральний резидент Франції у Марокку генерал Боє де Лятур, на власну руку дійшов до нового компромісу із ворожо до арабів настроєними французькими колоністами в Марокку та дозволив назвати султанові призначити з своєю акті абдикації свого свояка, як „оборонця престолу", що знову обурило арабських націоналістів. Парляментарна дебата стояла під тиском бурхливих подій на терені самого Марокко. Схвилюваної постійним відкладанням реформ і непевною ситуацією — арабські племена повели із збільшеною силою нову партизанську війну, з другого боку почали різко демонструвати французькі колоністи в Марокко. Після одної такої бурхливої вуличної демонстрації французів в столиці Марокко Рабаті, зрікся найближчий співробітник прем'єра Фора, який властиво мав переводити намічені реформи, заступник генерального резидента і його противник, Франсуа де Панафіє. Він заявив, що не хоче бути причиною боротьби французів із французами. Фор вислав був літаком, під час парляментарної дебати, до Марокко нового міністра оборони генерала Війо. Цей, вернувшись, повідомив, що французьке військо панує в Марокко над ситуацією. Фор, діставши тепер затвердження від парляменту своєї програми, буде настоювати на її швидку реалізацію. Проте труднощі уряду ще не минулись, бо більшість, яка голосувала за Фором в справі Марокко, не є зцементована і невідомо, чи так само поставиться у вирішуванні справи Альжиру, яка прийшла на чергу нарад. Тим часом у Марокко 400,000 французьких колоністів, зорганізованих в організації „Презенс Франсез", проголосили в містах Фезі, Касаблянці й Рабаті 24-годинний страйк протесту проти примирливої супроти арабів політики. У Франції знову бунтувалися військові резервісти проти висилання їх до Марокко, а також в кількох містах відбулися бурхливі демонстрації алжирців.

Еспанія заперечує, наче б підтримувала марокканських партизанів

Мадрид. — Високий комісар Еспанії для еспанського Марокко, генерал Рафаель Гарчія Валіно, рішуче заперечив, наче б Еспанія свідомо перепускала марокканських партизанів з своєї частини Марокко на французьку частину, чи навіть озброювала тих повстанців. Коли ген. Валіно дізнався про протест, що його офіційно зголосив у Мадриді французький амбасадор, він скріпив кордон між обома частинами Марокко і заявив, що кожного переловленого партизана будуть роззброювати й відсилати в глибину краю. До цього часу, заявив еспанський генерал, переловлено вже коло 300 арабів, але дуже трудно пильнувати кордон, який має 400 миль довжини, здебільша без шляхів, перебігаючи горами. В інтересі Еспанії, мовляв, лежить спокій у французькому Марокко, але Еспанія є проти військово-поліційного режиму, а за реформами, що в них співпрацювали б автохтони. Еспанія не визнала присилуваної абдикації й заслання султана Бен Юсефа, що його еспанські марокканці далі визнають своїм законним каліфом. Хоч Марокко політично поділене між Францією і Еспанією, — проте релігійний голова мусульманів в обох частинах країни — той самий.

Помер примас Австрії кардинал Ініцер

Відень. — В неділю, дня 9 жовтня ранком, помер кардинал Теодор Ініцер, примас католицької церкви в Австрії, проживши 79 років. Походив із судетських німців, які до першої світової війни належали до Австро-угорської монархії. Перед т. зв. аншлюсом Австрії до Німеччини був завзятим противником гітлерівського нацизму, але коли Гітлер зайняв Австрію він разом з іншими австрійськими єпископами проголосив заклик, щоб підтримувати гітлерівську владу, що привело його до конфлікту з Ватиканом. Совєти, зайнявши Австрію й Відень, залишили його в спокою, хоч комуністичні часописи часто атакували його, і під час процесу кардинала Міндсенті його обвинувачували в змові проти комуністичного режиму на Угорщині.

В СВІТІ

● „Дух Женеви" — пишуть часописи — проявляється останнім часом в таких акціях Москви: підготова нової бльокади Верліну руками німецьких комуністів, скріплювання комуністичних впливів у В'єтнамі через закуп рижу в „невтральній" Бурмі для в'єтнамців, продаж зброї Єгиптові, нацьковування до страйків у Франції й Сингапурі, нацьковування арабів у Марокко проти Франції й греків на Кипрі проти Англії. А все це — в ім'я „миру"!

● „Конгрес знахурів" відбувається в Преторії, у Південній Африці. Коло 100 місцевих знахурів, чоловіків і жінок, беруть в ньому участь. Хоч білі мешканці Південно - Африканського Союзу вважають знахурство за символ назадництва й заборонили їх, проте знавці африканських відносин запевняють, що „поважні" знахури добре знають вартість зел і з успіхом використовують їх у лікувальних цілях. Самі африканські знахури ходять тепер здебільша в сучасному західньому одязі й самі виступають проти „залишань" та сугестіонування пацієнтів зубами диких звірів.

● У червоному Китаї в провінції Шензі судили 235 осіб за „саботаж соціялістичного будівництва"; 12 осіб засуджено на смерть, 235 — на довге термінову в'язницю, 7 піддано під поліційну контролю, а 16 звільнено.

● У Лондоні вліті наступного року зберуться 7-ма післявоєнна конференція прем'єрів усіх країн, приналежних до Коммонвелту. За традиційним звичаєм — денний порядок конференції устійнюється щойно в приїздом до Лондону її учасників. Найпильнішої дебати викличуть, правдоподібно, справи військової оборони, господарські та спільної закордонної політики.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

НАША ІНФОРМАЦІЯ

Інформування вільного світу про Україну і український нарід, про його минуле і сучасне, про його змагання і аспірації — це головне, якщо не найголовніше завдання українців по цей бік залізної заслони. Ми називаємо це коротко поширюванням правди про Україну, і акція ця є в наших обставинах чи не найкращою допомогою українським визвольним змаганням. Потреби такої акції безсумнівні, а можливості необмежені. До цієї акції можна зарахувати направду все, що в нас робиться, від зустрічей і розмов з нашими співгромадянами іншого походження починаючи, а на праці наших централь і репрезентацій кінчаючи. Поширюванням правди про Україну є або повинно бути кожне наше слово і кожний наш вчинок, як одиниць, так і спільноти. І хоч поодинокі наші виступи чи імпрези не є безпосереднім поширюванням української правди, вони повинні мати за завдання здобути засоби на таку акцію.

Тема ця — широка і ми не беремось розглядати її тут у цілості. Хочемо звернути увагу в першу чергу на її найбільш яскраву і безпосередню ділянку — наші видання і публікації англійською та іншими світовими мовами. Коли мова про Америку та англомовний світ, у цій ділянці вже багато дечого зроблено. Тривкі й солідні основи під — можна б сказати — хрестоносний похід правди про Україну поклав таки Український Народний Союз своїми англомовними виданнями, десять томів яких, майже виключно американських авторів, є вже на полицях університетських бібліотек та книгарень, як і в кабінетах осіб, що інтересуються цими проблемами. Завершенням одного важливого етапу цього походу буде видання англомовної Енциклопедії Українознавства, теж стараннім і коштом Українського Народного Союзу, підготова якої до друку вже завершується. Випуск друком цієї Енциклопедії, що повинно статися вже в наступному році, буде — як сказано — завершенням одного етапу, але далеко ще не завершенням тієї важливої ділянки праці УНСоюзу, в пляні якого є й дальші видання, в першу чергу дуже потрібне видання про Мазепу та його добу. А рівночасно з цими основними виданнями і поміж ними УНС збагачує свій вклад меншими виданнями, як — для прикладу — англомовна антологія творів українських підсовєтських письменників „Муза в неволі", що появиться друком у найближчих тижнях, антологія українських клясиків, що вийде в світ у недалекому майбутньому, і ін.

Свою вартість і значення мають періодичні англомовні публікації Українського Конгресового Комітету: „Український Квартальник" та „Український Бюлетень". Вони також дали вже чималий вклад у поширення правди про Україну і становлять сьогодні поважний доробок нашої спільноти, навіть при всіх їх недоліках. Відповідна реорганізація цих видань та краще достосування їх до існуючих потреб і можливостей є саме тепер на порядку обмірковувань відповідної комісії УКК, яка — можна сподіватись — винесе щодо цього відповідні рекомендації.

Ясно, що ця публікаційно-інформаційна активність американських українців не закінчується на згаданих тут виданнях УНСоюзу і УКК. Дають свій вклад у цю ділянку також і інші організації та інституції, дають його часом і приватні особи, і хоч вклад їх менший, але це, очевидно, ні в чому не зменшує його вартости і заслуги.

Усі ці видання треба розгортати й поліпшувати, бо нічого немає досконалого і — як кажуть американці — немає жадних обмежень для поліпшень. Але одночасно з цим треба шукати та використовувати й нові шляхи та можливості для скріплення хрестоносного походу української правди. Згадаймо тільки про можливості кращого використання для поширювання української правди американської преси, якщо не шляхом статтейного матеріялу, то бодай платної реклями. Коли будь-яка американська чи чужа група, а то й уряд якоїсь держави хочуть спопуляризувати певну справу, вони купують за кілька тисяч долярів сторінку в одному з найбільш популярних та авторитетних щоденників і коротко, синтетично, у формі платного оголошення, вияснюють своє становище і відповідно його аргументують. Такий спосіб використовувано, зокрема, під час творення Ізраїльської держави. Значення і вартости такого способу популяризації певних проблем не можна недоцінювати. Американські газети мають мільйони читачів, вдома і закордоном, до яких жадним іншим способом не можна дістатись.

Це тільки для прикладу, бо подібних можливостей є багато більше. Є в нас ще нерозв'язана проблема направду авторитетної і направду кваліфікованої інформації для обмеженої кількости відповідальних і рішальних політичних інституцій та осіб, є проблема Інформаційного Бюра у Вашингтоні та ін. Все це треба поступово полагоджувати і розв'язувати, а наша суспільність у цьому повинна допомогти збільшеними пожертвами до УНФонду.

„БИЙ ЙОГО РУБЛЕМ!"

Чи не найбільше клопотів спричиняє Москві проблема продуктивности праці робітників у промисловості й сільському господарстві. Свого часу Ленін писав: „Продуктивність праці — це, кінець-кінцем, найголовніше для перемоги соціялізму". Отже, щоб соціялізм переміг, треба, щоб робітник давав максимум того, що він може дати. А як воно виглядає на практиці?

Щоб про це довідатись, не треба розв'язувати совєтських ребусів, подаваних у пресі, як звіти з виконання виробничих плянів по окремих галузях промисловости, — друковані відсотки виконання плянів ані трохи не розкривають дійсности. Статистичні зведення в промовах комуністичних провідників на партійних з'їздах лише „захмурюють" публіку колонами цифр, за якими, як за деревами в лісі, світу Божого не видно. Про реальний стан речей дещо можна довідатися, систематично переглядаючи дописи провінціяльних кореспондентів з поодиноких заводів і фабрик, а останнім часом особливо з копалень Донбасу. На конкретних прикладах з цих дописів видно, що совєтський робітник своєю працею не заінтересований. Звичайно, причини невиконання підприємствами плянів кореспонденти добачають у лихому адмініструванні, в недбайливості керівників — в чому завгодно тільки не в тому, що робітник — працювати на новітніх комуністичних панів не хоче.

Тим часом від розв'язки проблеми продуктивности залежить „бути чи не бути" самого совєтського режиму. Щодо цього Ленін мав цілковиту рацію. Цю проблему в 1954 році пленум ЦК комуністичної партії поставив як найголовнішу, при чому „зріст продуктивности праці, — як сказано в рішеннях пленуму, — мусить випереджати зріст заробітної платні", бо „тільки при цій умові буде створена матеріяльна база і будуть нагромаджені засоби і для забезпечення зросту платень, і для розбудови виробництва, що потребує збільшення обігових коштів, і для відновлювання спрацьованого та застарілого устаткування, і для задоволення зростаючих культурних потреб, і для виховання та освіти молодого покоління, і для управління та оборони держави . . ."

Коротко кажучи: від продуктивности праці робітника залежить існування совєтської держави і реалізація всіх її заходів, а зокрема агресивних, скерованих на підбій світу і замаскованих у рішеннях пленуму словом „оборонних". Одначе, як виходить з тих же рішень, висока продуктивність праці, що в усьому вільному світі є вислідом високої платні, як головної спонуки до праці (при відповідному технічному устаткуванні), в Совєтському Союзі „має випереджати зріст платні", отже є не вислідом, а, навпаки — передумовою, засновком для одержування високої платні. Для американського робітника це є річ впрост незрозуміла, щоб ріст його продуктивности випереджав ріст його заробітної платні. Та й на хлопський, як то кажуть, розум величина заробітної платні — прямий вислід зробленої праці.

Большевицькі гасла „фабрики — власність трудящих" та інші високі матерії на 39-му році Жовтневої революції совєтських громадян вже ніяк не зворушують, бо вже давно ніхто їм не вірить. Нині робітник іде на фабрику і працює в ній згідно з українською приповідкою: „Одкукурікав, а там хоч не розвидняйся!" Або: „Як Рябка годують, так він і гавкає". Байдужість, а часом і нехлюйство у відношенні до фабричних машин і іншого знаряддя виробництва, так званої „соціялістичної власности" — цілком зрозуміла. Плодів своєї праці ні робітник, ані його родина не пожинають. Матеріяльний рівень його життя ніяк не відповідає тому вифантазуваному совєтськими економістами рівневі, яким похваляється перед світом совєтська преса. І сіра совєтська людина про це знає дуже добре.

Не рятує ситуації і настогидле кожному підсовєтському громадянинові, стократ оклепане „соціялістичне змагання". То вже байки для дошкільнят, буцімто аж палають совєтські робітники трудовим ентузіязмом, змагаються за виробничі показники і мріють про червоний прапорець, що майорить на верстаті передового стахановця. Це тільки ще „Правда" з подивугідною впертістю може твердити, що „активна боротьба трудящих за підвищення продуктивности праці, за вдосконалення соціялістичного виробництва знаходить свій яскравий вираз у соціялістичному змаганні, г піднесенні творчої активности мас" (ч. 270 з 27 вересня ц. р.). Але на те вона й „Правда"! . .

У загальнодержавній економіці зовсім мізерне значення має „героїчна" праця комсомольських бригад, що, забезпечені всім потрібним матеріялом і наймодернішими механізмами, перевиконують норми виробітку на 200-300 відсотків. Усі ці „бригади", „комсомольські вахти", „герої праці" — гола пропаганда і ніби жива ілюстрація до того, якою має бути праця в соціялістичній фабриці чи копальні. Це теж своєрідні „потьомкінські села", але вже, сказати б, для внутрішнього вжитку, для приваблювання „несвідомої маси". І звання стахановця, не зважаючи на всі зусилля пропаганди, не набуло серед робітництва пошани. Про „героїв праці" і всяких інших стахановців пересічний робітник говорить з уїдливою іронією, як про улюбленців начальства і партійних підлиз: „Ну, ти, стахановцю, а покажи но, як ти вмієш . . ."

В чому ж річ? Чому б не зректися фальшивої засади в оплаті праці робітника і не переставити цю збанкрутовану систему з голови на ноги?

Політекономіст і теоретик марксизму-ленінізму А. Рум'янцев боронить цю засаду по-большевицьки: „Неправильне співвідношення в темпах росту продуктивности праці і заробітної платні може порушити об'єктивно конечні пропорції між продукцією і споживанням, між наявністю товарів і наявністю грошей в обігу. Це, кінець-кінцем, може привести до утруднень в постачанні населенню товарів масового вжитку, до знецінення рубля і обниження реальної заробітної платні трудящих".

Одним словом: щоб трудящому краще жилося, не треба давати йому до рук багато грошей. Отоді він буде веселий, підноситиме свою творчу активність і вдосконалюватиме соціялістичне виробництво. Така є марксо-ленінська діялектика . . . А в перекладі на людську мову це звучало б так: „Бий його рублем, щоб краще працював!"

Так в країні вже побудованого, як твердять кремлівські „вожді", соціялізму замінено старосвітського канчука, яким оперували свого часу на кріпосницьких ланах поміщицькі наганячі, на не менше дошкульну зброю — совєтського рубля.

В. С-ко

НОВА ЗАГРОЗА ДЛЯ БЕРЛІНУ

„В цілій всесвітній історії не було яскравішого абсурду й більшої гротесковости, як ізоляція і розчленування Берліну. Через десять років після війни, це велике місто, яке повинно бути столицею Німеччини, все ще є наче в стані облоги, пошматоване, одна половина в неволі, друга на волі", — пише американський журналіст Роберт Литтел, зчудований і потрясений тим, що він бачив і чув у цьому місті. Але найгірша диковина стає чимсь „нормальним", коли вона довго триває. Тому й світ, так звикнувши за 38 років до большевизму, що навіть деклямації про „співіснування" з ним сприймає тепер з приємною усмішкою, — забуває й про несамовите видовище над рікою Шпрее, у самому серці Европи. Тільки час від часу якась особлива подія пригадує існування цієї аномалії. Тепер вона знову пригадується світові: московський „договір" з східньо-німецьким сателітом, підписаний два тижні тому, в якому признано комуно-німецькому урядові поширені компетенції у цій „цілком суверенній" (на 100 відсотків підпорядкованій Москві) державі, висунув перед Берліном мариво нової загрози. Західньо-німецький міністер закордонних справ Брентано звернув минулого тижня увагу на цю небезпеку під час зустрічі з трьома західніми міністрами закордонних справ, і вони відразу зареагували: в офіційній ноті цих трьох великодержав, ЗДАмерики, Англії і Франції пригадується Совєтам, що старі умови щодо Берліну залишаються в силі, себто, іншими словами, що большевики не мають права передавати німецьким комуністам ті власні зобов'язання, що їх прийняли були на себе в Потсдамському договорі 1945 року. Мова тут про відповідальність московських большевиків, а не німецьких комуністів, за регулювання руху поміж Берліном і Західньою Німеччиною. Хоробрі берлінці потребують моральної підтримки. Вони хочуть знати, що Захід розуміє їхню журбу. Проте, хоч вони не були б встоялись до цього часу без підтримки західньо-німецького уряду і трьох західніх альянтів, головно і в першій мірі Америки, проте, мали чимало доказів, що „Вашингтон далеко — Господь високо". І тому в Берліні знову гнітючий настрій, що від нього недалеко до нової хвилі паніки.

У чому річ? Річ у тому, що „мудрість" Потсдамської умови виявилась у визначенні границі совєтської зони в Німеччині — за 114 миль на захід від Берліну. Таким чином колишня столиця Німеччини опинилася в глибині совєтської зони. Але, почетвертувавши й сам Берлін на зони, підлеглі чотирьом воєнним альянтам, встановлено точно визначені шляхи між Берліном і західнім світом, які, проходячи по під-совєтській території, знаходяться під контролею совєтської сторожі. Цими шляхами пливе до Західнього Берліну все те, що потрібне йому для життя: харчі, ґазоліна, вугілля, сировина для фабрик і всі ті фабричні вироби, що їх не продукує поруйнований Берлін. Очевидно, що, контролюючи весь цей транспортний рух, при незчисленних „рогачках", на протязі 114 миль, совєтська адміністрація має змогу спутувати його чи цілком паралізувати всілякими безпосередніми й посередніми способами: раптовим підвищуванням оплат за переїзд вантажних авт, закриванням шляхів нібито для їх направи, припинюванням залізничого руху на тому відтинку нібито з „технічних" причин, не кажучи вже про явну заборону всякого руху, якою була піврічна бльокада в 1948 році, зламана славетним „повітряним коридором", що його зорганізувало американське летунство. Берлінці, а за ними й весь вільний світ, побоюються, що коли тепер Совєти передадуть в руки східньо-німецьких комуністів „суверенне" право переводити таку контролю, то ці останні, щоб примусити Захід вести з ними переговори, отже посередньо визнати їх існування, свідомо зашморгуватимуть петлю на цих життєдайних артеріях Берліну.

Це нечуваний дивоглял, що в половині 20-го сторіччя, за мирного часу, існує перстень довжиною 75 миль, на просторі якого стоять дротяні засіки, стежні дерев'яні вежі, подекуди перекопані або штучно звужені шляхи, а між отим перстенем та совєтською зоною простягається ще „нічийний край", в якому — як каже згаданий американський журналіст — звірина із здивуванням заувважила, що люди бояться туди приходити, отже відкрила для себе ідеальне місце. Наче якийсь божевільний водив

(Закінчення на стор. 3-ій)

ЗЕМЛІ...

Землі великої щедроти
В садах наливано цвітуть.
Ріка міняє повороти —
Шукає путь, знаходить путь!

І я пройду путі до краю,
Красу приймаючи земну,
Пісенне злото відшукаю,
Глухі стежини обмину.

Шумлять міста і стигне зерно,
Куди не глягну — звідусіль.
Стопчу доріг колючі терни,
Відсію заздрости кукіль.

І якщо пісня вийде в люди,
То пломінь серця не згашу —
Схилюсь землі на рідні груди,
Нової сили попрошу.

А. МАЛИШКО

Я. Петрів

ПЕРШІ ВИСЛІДИ ДИПЛОМАТИЧНОГО ФУТБОЛУ

„Турецькі узбережжя оточені обсерваційними пунктами та загрозливими спорудами іншої держави. Тільки область Кипру ще сьогодні безпечна. Ми не допустимо ніякої зміни в існуючому на Кипрі стані, яка не відповідала б нашим інтересам. Ми не залишимо кипрських турків напризволяще", — говорив турецький прем'єр Мендерес на прийнятті з нагоди від'їзду турецької делеґації в Лондон на конференцію в справі Кипру. Понад голови присутніх на прийнятті слова ці були звернені в сторону грецьких політичних чинників.

Греція — союзник Туреччини, але промова Мендереса радше нагадувала пересторогу ворогові. Не диво, що в такій атмосфері учасники лондонської конференції — Англія, Греція та Туреччина — ні до чого не договорились. Навпаки, напруження між обома державами та взаємні обвинувачення ще більше зросли. З великим трудом протягом довгих років осягнене порозуміння між Грецією та Туреччиною і їх союз для оборони проти спільного ворога з півночі — Москви, на очах розпадається. Обидві держави — члени НАТО, і їх ворожнеча сильно послаблює цю організацію.

Пригадаймо собі суть кипрської проблеми. Кипр — острів, що лежить поблизу турецьких берегів і що по 1878 році був у турецькому посіданні. Від того часу він перейшов у британську адміністрацію, а з 1914 р. став колонією та воєнною базою Англії. Населення острова на 4/5 греки, решта турки. Кипрські греки жадають права на самовизначення та приєднання острова до грецького материка, турки — за вдержання англійської адміністрації. Грецький уряд і населення корінної Греції з усіх сил підтримують боротьбу своїх коннаціоналів. Туреччина відмовляє кипрським грекам права на самовизначення, висуваючи арґументи географічного положення та стратегічної важливости острова для оборони Туреччини. „Кипр або залишиться під англійським володінням, або повернеться Туреччині" — це льозунг Мендереса.

Можна здогадуватись, що англійський уряд, скликаючи в Лондоні конференцію в справі „політичних та оборонних проблем у східній частині Середземного моря включно з Кипром", в душі надіявся перекинути тягар розв'язки кипрської справи зі своїх плечей на обох суперників. Що ця тактика приведе до підсилення конфлікту між обома державами, що наново роз'ятриться ледве загоєні рани турецько-грецької війни 1919-1922 рр., це також англійські політики могли передбачати. На виправдання Англії можна сказати, що вона вислідом конференції хотіла довести, що, мовляв, її володіння Кипром — це не вияв імперіялістичної захланности, але прямо добродійство людству для вдержання миру в цьому кутку світу.

Чи чинники З'єдинених Держав, які дораджували Англії скликати лондонську конференцію, брали до уваги можливість такого висліду, який заіснував? Концепція, що всі цінності, всі обставини можна виразити грошовою сумою, і що дорослі люди можуть у всіх проблемах договоритись, тобто добити торгу — це концепція, притаманна північно-американському континентові. Поза нашим континентом ці концепції недійсні, і було багато нагод, щоб в цьому переконатись.

Та чи не вирішним чинником, що доводить до відновлення давніх спорів в Европі та деінде, є нова тактика Москви — „політика усмішок". Прямо диво, як кілька чемних жестів Булганіна, Хрущова та С-ки в Белграді, Женеві й Москві роззброюють публічну опінію всього західнього світу. Начебто нагло зникла смертельна загроза, що нависла була над вільними народами, змушуючи їх єднатись для оборони — і ось можна вже вільно дихнути і знову заводити суперечки та сусідські порахунки.

Несповна два роки тому укладений юґославсько-грецько-турецький оборонний договір можна віддати до архіву. Військові залоги в Західній Европі, розпляновані та узгіднені штабами НАТО для відбиття несподіваного нападу зі Сходу — без згоди НАТО перекидають в Північну Африку для „пацифікації" колоній. „Скривджена" вислідом Лондонської конференції Греція відмовляється від участи в маневрах фльоти НАТО. В Англії скорочується час військової служби. З величезним трудом схвалене рішення про відбудову західньо-німецької армії чекатиме на своє здійснення вже не два-три, а п'ять років . . . Осяги московських усмішок справді прекрасні. Чи на цьому кінець?

Щораз частіше говориться про конечність збільшити товарообмін між Сходом і Заходом. Початок в цьому напрямку зробила Юґославія. З пропозиціями не тільки торгівлі, але й фінансування та промислового будівництва успішно виступила Москва в „невтральній" Індії, в Афганістані. Арабським державам пропонують Совєти доставу зброї, вони ж манять Туреччину фінансовою та господарською допомогою. Тут момент пригожий: прем'єр Мендерес їздив в Америку за позикою в 300 мільйонів долярів — йому відмовили. Тим часом Туреччина живе під тягарем інфляції і розпучливо оглядається на всі боки за фінансами, щоб докінчити розпочату індустріялізацію. На прощу до Москви вибираються також єгипетські політики.

У цій смутній ситуації потішливим є хіба те, що бодай американські провідні чинники здають собі добре справу з облудности комуністичних усмішок. Це, одначе, не змінює факту, що розпочаті в Женеві змагання з дипломатичного футболу стоять нині у відношенні 0:1 на користь команди Москви.

Ольга Мак

КОЛИ СКРИПІЛИ ВОЗИКИ...

(До десятих роковин призабутих подій)

(13)

Мама плакала день і ніч, але свого жалю не могла висловити вголос, бо ж була „німа".

Як назвати це? Тортурами? Жахом? Шалом? Божевіллям? Ні, в світі не існує ще такого терміну, який би відповідав нашим тодішнім переживанням.

Ще перший і другий день ми сяк-так перебилися тим, що залишилося нам від запасу на дорогу. А потім почався голод. Боже, який страшний голод! . . Ні речі, ні цигарки не мали вартости, бо довколишнє населення, пограбоване й голодне, також хотіло їсти. Німкені з табору рятуються тим, що записуються на роботи, або добровільно ходять ночами розважати совєтських вояків. Зареєстровані в уряді праці групами від'їжджають у невідомих напрямках, і тільки декому вдається залишитися на місці, здебільша для роботи над усуненням руїн.

Марійці пощастило: на підставі лікарської довідки, вона зареєструвалася в уряді праці, як непрацездатна через вагітність, і одержує на тиждень кілограм хліба і трохи відтовщеного молока. Я ж, як працездатна, боялася реєстрації, щоб мене не вислали в інше місце на роботи, і тому ми не мали взагалі нічого. Цілими днями я бігала в різні кінці, щоб дістати щось їсти, або щось вивідати. Але верталася з порожніми руками, а вістки, які збирала, були або фальшиві, або суперечні, або вкрай похмурі й невідрадні.

І так, вдень біганина, а вночі страх і щипання дитини.

Минуло зо два тижні . . .

Одного дня дістаємо наказ — звільнити будинок. Оскільки іншого приміщення нема, маємо розселюватися геть на околицях у невеличких халупах, що їх набудували німці за містом серед своїх садків і городів. До цих будиночків вони виїжджали літом у неділі, або свята, відпочивали і працювали серед природи. Тепер ці халупи віддали до нашого розпорядження.

Ми з Марійкою займаємо окрему халупку і приймаємо до себе самотню німку Марту, яка погоджується за пару цигарок на день бути нашим „німецьким язиком" на випадок потреби. Коли б не голод, то можна було б сказати, що з моментом переселення в окремий кут життя наше стало легше: вже і мама і діти могли обізватися, і тісноти такої страшної не було. Але в обличчі жорстокого голоду меркнуть і навіть втрачають усякий сенс ті дрібні вигоди, що їх принесло окреме мешкання.

В перші дні нашого перебування на новому місці з довколишніх дерев щезла вся зав'язь, потім трава і бур'яни — ми все знищили, як сарана. Збирали зеленину, варили її і їли без соли. Бо навіть соли не було.

Марійка пару разів принесла свою мізерну пайку хліба, і трясучись та плачучи над нею, відривала по крихітці то своїй дитині, то моїй, то собі самій.

— Дарцю, — плакала гірко при тому, — які ви щасливі, що вас не тягне під серцем ще одна дитина! . . Коли б я тільки могла, я б не їла. Але я мушу, мушу, розумієте? — мушу їсти! . . Ох, Боже, яка ж я голодна! . .

Справді, вона була глибоко нещаслива з тією своєю мізерною пайкою. З'їсти самій? Дати дитині? А он ще одна дитина. Не своя, чужа, але також дитина і жадібна на крихітку хліба. Як же їй не дати? І Марійка тремтячими руками відламує шкоринки чорного глевтюха то для свого Орішка, то для мого Ромця. Це була найбільша жертва, що її могла зробити жінка і мати для чужої дитини.

Врізався мені в пам'ять один випадок . . .

Відщепивши по крихітці хліба для обох хлопчиків, Марійка решту загорнула в серветку і поклала на вікні, а сама кудись вийшла. Мене також не було в хаті, але, коли я вернулася, застала Ромця „на гарячому": він відколупував Марійчин хліб і їв. В якомусь шалі, де водно змішалися і біль і злість, я накинулася на сина і збила його майже до непритомности. Але дитина вже не реаґувала на біль від побоїв, а тільки обіймала мої коліна і голосила:

— Мамцю, Романьо хоче їсти, їсти, їсти! . . Хай мама дозволить Романьові взяти ще трішки хлібця! . . Потім мама може Романя бити . . .

На цю сцену прибігає Марійка і, довідавшись, в чому справа, каже:

— Навіщо ж ви дитину б'єте? Та було дати йому того хліба.

Ах, Марійко, Марійко — шляхетна душе! Чи ж я маю право відривати для своєї дитини той голодний кусник, над яким трясеться вас аж трос? Не маю, бо й ти сама не маєш права рятувати чужої дитини коштом своїх власних двох, не говорячи вже про себе саму. Я не смію прийняти такої жертви! . .

Так наступив день, коли моя „німа" мама пішла на смітники шукати покидьків, придатних для їжі. Але дарма! По кожній виправі верталася ні з чим і плакала:

— Ігій! Та десь у нас було викидалося і хліб, і кості, і лушпиння, а тут, то саме сміття. Ото-сь, Дарцю, завезла нас на погибіль! . .

Почала нарікати й Марійка:

— Дарцю, я більше не можу . . . Нам не треба було їхати сюди, а треба було вертати додому. Ви ж тільки подумайте, що я робитиму, коли прийде на світ ще одна дитина?! Ваша мама має рацію . . .

Ці докори дорешти отруювали мені життя, бо я несла на собі весь тягар відповідальности не лише за свою дитину й маму, а й за Марійку. Алеж, чи я була винна? Чи не хотіла добра для них усіх? Боже, не опусти мене! . .

Поблизу стоїть якась військова частина, і напади на жінок не припиняються й тут. Щоночі, а то й серед білого дня, ходять совєтські вояки поміж халупинами, ловлять жінок і тягнуть до себе, або ґвалтують на місці привселюдно. Не зупиняє їх ні жаль, ні обридження, немов не бачать, що ці жінки — самі шкіра й кості, постарілі, поморщені, а на додаток ще й жахливо завошивлені. Завошивлені до такої міри, що волосся й одежа аж кишать і ворушаться.

О, той страшний бич! Тоді я собі прирекла, що, коли доля мені присудить ще раз колись мандрувати, то перше, чим буду запасатися на дорогу, — це мило і сіль. Здавалося тоді, що, коли б вимитися, випрати одежу і з'їсти тієї самої вареної трави, але посоленої, — людина почувала б себе цілком здоровою й дужою. Але і сіль, і мило, як рівно ж і наш порятунок, залишалися недосяжними мріями.

Доведена голодом до відчаю, рішаюся йти з Мартою красти картоплю на німецьких городах. То ще була не картопля, а самі зав'язки, завбільшки в біб, водянисті й гіркі. Але для нас і це було добре.

Идемо далеко в поле, знаходимо картоплище, повземо до нього на животах, щоб нас не побачили, і крадемо. Це — подвійний злочин: і тому, що крадемо, і тому, що на жменьку тих зав'язків треба перерити і знівечити десятки кущів.

Вертаємось змучені, замурзані, налякані, варимо без соли і так їмо. Але чи наїдаємося? Ні, тільки ще більше роздражнюємо голод.

Після кількох таких виправ прибігає якось Марта і сповіщає, що на картоплищах виставлена варта, а кілька злодіїв уже впіймано і передано в руки поліції. Отже, і з цим скінчилося.

УЛАС САМЧУК

(З нагоди його гостинного приїзду до Америки).

Як повідомила „Свобода" в числі за 1 жовтня цього року, найближчим часом приїжджає до Америки на гостинні відвідини Улас Самчук. Здається нам, що наш письменник, приїхавши вперше до Америки, виявить бажання відвідати багато українських громад в Америці, щоб відбути безпосередню товариську розмову із своїми численними читачами. Робимо цей здогад тому, що вся дотеперішня творчість його свідчить, що безпосередній зв'язок із життям нашого народу є органічною особливістю Самчука-письменника. І то, де б він не був: чи на рідній землі, чи серед розсіяних по світі наших людей. Теми, ідеї та образи для всіх своїх творів Улас Самчук завжди брав із невичерпного джерела — з життя й історії нашого народу. Можна сказати, що його основним творчим гаслом є: з народом і для народу! Розуміємо це не в сенсі неозначеного крихкого народолюбства, а в сенсі старогрецького антеїзму.

Про своє служіння народові, про свій обов'язок письменника перед народом, про свою органічну єдність з ним сам Улас Самчук говорив не раз.

„Я не тому письменник українського народу, що вмію писати. Я тому письменник, що відчуваю обов'язок перед народом". (Стаття „Розмова з хоробрими", 1947 р.).

„Люблю цих моїх земляків — писав він на початку 1945 року в своїх щоденних записках, які недавно опубліковані окремою книжкою під назвою „П'ять по дванадцятій", — що йдуть у широкий світ, і радію, що доля зв'язала мене з ними. Що ми болієсмо, що ми тішимось, що ми боремось.. Хочу бути свідком їх буття, щоб їх стопи незатерлися на цій землі, щоб їх дух не розвіявся в часі і просторі".

Отже, коли справді Улас Самчук захоче відвідати всі більші українські громади в Америці, захоче познайомитися з усім багатогранним життям американських українців, то це бажання його матиме підґрунтям не звичайну цікавість мандрівника, а обов'язок українського письменника. Обов'язок, що має на меті пізнати глибше і ширше тут наших людей для того, „щоб їх стопи не затерлися на цій землі, щоб їх дух не розвіявся в часі і просторі".

Уласові Самчукові доля судила жити і творити у виключну добу. Він сам, у згадуваній вже книжці „П'ять по дванадцятій", так окреслює схему свого неспокійного життя:

„Народився під час війни, виріс під час війни, зрів під час війни. Одинадцять років війни і революції, п'ятнадцять років вигнання, чотирнадцять миру. Польська, німецька, мадярська в'язниці. Тричі нелеґальний перехід кордонів".

Ця жорстока і водночас значуща для нашого народу доба, в якій виростав і формувався Самчук-письменник, позначились виразно на всій його творчості. За майже тридцятилітній відтинок творчої діяльности Улас Самчук написав багато оповідань, повістей, романів, драм, мемуарів і численних літературних есеїв, публіцистичних статтів і знаменитих фейлетонів на різні суспільно - культурні та літературні теми, що розкидані по всій нашій різнокрайовій та еміграційній пресі. В авторовій течці лежать готові до друку: роман „Сонце з Заходу", про героїчну боротьбу українського Закарпаття 1939 року за свою свободу, свідком і учасником якої він був, і „Записки неполітика", літературно - публіцистичні нариси про глибокі внутрішні потрясення в українському суспільному житті за останнє двадцятиліття. Закінчив другий том „ОСТ"-у, що незабаром вийде у виданні УВАН у ЗДА. Одночасно письменник систематично працює над третім томом цього свого великого задуму.

Твори Уласа Самчука були перекладені польською („Волинь"), німецькою, італійською („Марія"), хорватською („Волинь"), мовами ще до другої і під час другої світової війни. В останній час, у Парижі, в видавництві „Ле Саблє" вийшла повість „Марія" французькою мовою і рівночасно готується вона до видання англійською. У збірнику екзильних письменників при міжнародному ПЕН Клюбі у Лондоні (до якого наш письменник належить вже понад три роки) видрукований англійською мовою уривок із другого тому „ОСТ" у перекладі Г. С. Стівенсона.

Коли давніші оповідання Уласа Самчука це психологічні, моральні, побутові фрагменти, присвячені головно коханню („Розбита богиня", „Моя осінь", „На дворці"), розгублености і самотности людини у великому місті („Собака у вікні", „Сільвестер", „Образа"), проблемі двох світів: поміщицького, що відмирає і селянського — здорового, життєтворчого, що „вгору йде" („Останній могикан"), громадянській війні і боротьбі за зміцнення відновленої української держави („По-справедливому", „Віднайдений рай"); коли в романі „Гори говорять" мистецький візерунок промовляє про чудесне ставання української людини, її свідомости, її національної гідности у найтяжче гніченої вітки українського народу на Закарпатті, коли в романі „Кулак" дано синтетичний образ (ми би сказали авторів улюблений візійний образ) будівника і організатора вічних і тривалих вартостей нашої нації — української економіки, коли „Марія" — це хвилюючий мистецький малюнок з життя української жінки-матері, що їй судилося жити, любити і страждати в жорстокі роки воєн і революцій, коли „Волинь" це виняткова глибокий гимн вітальності української людини, її життєствердженню, її руху вперед, коли „Юність Василя Шеремети" це правдивий і об'єктивний літопис укр. молоді Волині в добу пореволюційну, коли „Шумлять жорна", це драматичний епізод з українського антифашистського резистансу під час другої світової війни, а „П'ять по дванадцятій" надзвичайно хвилюючі повні трагічних епізодів великого ісходу нашого із рідної землі, щоденні записки автора („записки на бігу"), що їх спокійно читати не можна, — то остання велика, кількатомова, за задумом автора, історіософічна епопея історії, філософії, культури і політики української за останні кілька десятків років, тобто — доби становлення і утвердження в світі української нації і української держави.

Улас Самчук приїжджає до нас із закінченим другим томом „ОСТ-а і з численними нотатками і начерками третього.

Чи вдасться йому це ґігантичне завдання успішно виконати? Чи вистачить у нього духовних і матеріяльних сил, щоб завершити цю мистецьку будову? Це залежить не тільки від Уласа Самчука. В більшій мірі це залежить від усіх нас, його читачів і сучасників, розсіяних по світі. Якщо ми зуміємо створити належного рівня культурне підсоння для нашої еміґраційної літератури, якщо усвідомимо собі його конечність, то можемо бути певні, що великий мистецький задум Уласа Самчука буде гідно завершений.

Григорій Костюк.

Б. Кордюк

РОЛЯ УВУ У ВИЗВОЛЬНІЙ ДІЇ

В Україні ведеться безупинний змаг проти большевицько - московського окупанта в найрізнородніших формах — від пасивного опору до збройних виступів включно. І не лише в Україні, але й в цілому СССР, всюди там, де живуть українці, переселені насильно, або куди вони самі втекли, щоб зберегти своє життя: на Уралі, в Сибіру, на Далекому Сході, в Казахстані. Цей змаг проводиться в темряві підпілля і нелеґальщини, а його вияви проникають лише спорадично в пресових повідомленнях про „байдужість", невиконання плянів, постійні чистки в шкільництві, в науці, промисловості та партійному апараті — або в нагороджуванні офіцерів МВД чи інших адміністративних органів за заслуги в поборюванні „бандитизму", „імперіялістичних шпигунів", „націоналістичних груп" і т. п. Ми знаємо, що всі ці явища — це не сліпий бунт і не лише спонтанний резистанс проти режиму, але вияви керованого визвольного руху з ясно окресленою ціллю.

Воююча Україна вимагає від численної і політично свідомої української еміґрації співдії і помочі в її боротьбі, в якій іде дослівно про бути чи не бути українській субстанції взагалі. Наші брати в Україні сподіваються і очікують, що по цей бік залізної заслони українці зроблять все, щоб боротьба на Батьківщині знайшла у вільному світі повний резонанс та підтримку і щоб стало загальновідомо, що в Україні йде безперервний змаг за самостійну державність.

Самостійна українська держава зумовлює, немов за законами ланцюгової реакції, усамостійнення інших підсовєтських народів, а також т. зв. сателітів, бо ламає цілковито російську силу і тим докорінно змінює уклад політичних сил у світі. Усамостійнення одного із сателітів, наприклад, Юґославії, не захитало сили СССР, натомість усамостійнення України дослівно унеможливило б контролю Москви над західніми сателітами та над більшістю поневолених вже давніше народів.

Найважливішим завданням української політичної еміґрації є боротьба за слушність і доцільність нашої політичної концепції, за визнання нашого права на повну суверенність проти реакційної, спертої на поневоленні інших московської концепції, однаково, большевицької чи еміґрантсько - російської. Всі українські сили на еміґрації повинні бути втягнені власне в цю боротьбу, а найважливішою зброєю в ній є — а ще більше мусить стати — дія української вільної науки на чужині. Бо ж ніяк не вистачає влаштовувати демонстрації, масові мітинги, підбадьорювати себе взаємно високопарними, патріотичними фразами в газетних статтях, чи друкувати чужомовні летючки. Все це викликає хвилеві вияви симпатії чи навіть хвилеву глибшу застанову, але для політичного резонансу і політичного визнання в англосаксонському світі, — а про нього, іде в першу чергу — потрібно поважних публікацій, наукових праць, участи у фахових конференціях, місця в кабінетах, інститутах, клюбах та сальонах. Там же ж виробляється вирішна опінія, а не на вулицях. Якщо інтелектуальні чужинецькі кола будуть здобуті для нашої концепції, то вони самі у слушний час зуміють змобілізувати прилюдну опінію своїх країн.

Хоч українські вихідні позиції під етично - моральним оглядом безумовно кращі, російські еміґрантські позиції на сьогодні ще куди сильніші, бо росіяни мають вже здавна закорінений доступ і вплив у інтелектуальних колах ЗДА і Великобританії. Крім того, Росія існує століттями як велика, стабільна держава, однорідна пляма на всіх політичних мапах світу, так її вивчають в школах і університетах і так вона трактується у безлічі наукових публікацій. Цей велетенський компактний простір, керований з одного центру — Москви, імпонує багатьом ще на Заході і відповідає в їх уяві модним концепціям великопросторних інтеґрацій.

І давня царська і нова совєтська наука, а разом з ними публікації російської еміґрації трактують простір Росії, чи СССР як однорідну, органічну цілість. Це має великий вплив на переважну більшість англосаксонських публікацій у різних ділянках науки і політики, хоч їх автори не мають спеціяльної тенденції. Це зрештою й не дивно, бо джерелом їхніх інформацій є російські праці, а в них всюди підкреслюється єдність простору, і всі явища насвітлюються з точки зору Москви.

Вплинути на зміну оцього апріорного наставлення науковців і фахівців у вільному світі, яке, до речі, не випливає з неприхильности до українців або із симпатій до Росії, а є просто звичкою, незнанням, або й вигодою — є завданням нашої вільної науки.

Українці можуть бути горді, що розпоряджають на чужині науковими установами і високими школами, що мають вже кількадесятлітню традицію і визнання та признання у дотичних державах і наукових колах. Це надзвичайно важливий інструмент нашої визвольної дії на чужині. Участь членів цих корпорацій в наукових чи фахових конференціях, і їхні публікації не є і не можуть бути трактовані, як дешева пропаґанда чи партійна аґітація. Так то наукова праця назовні може й мало ефектовна, — вона вимагає багато часу, праці і грошей, — але вона, без сумніву, доходить до впливових кіл і переконує їх стійкими фактами та арґументами, а через це — по суті — вона найбільш ефектовна.

Управа Товариства Прихильників УВУ в ЗДА під час свого засідання в 1954 році. Сидять: проф. д-р В. Стецюк, проф. д-р О. Андрушків, д-р І. Новосівський і проф. Савчук. Стоять: д-р І. Темницький, д-р П. Богданський і мґр. В. Кульчицький.

Окреме місце серед наших наукових установ на чужині має Український Вільний Університет (УВУ), який існує вже 35 років, з того 10 у Німеччині. Це перша цього роду висока школа взагалі. Про її успіхи і труднощі пишеться в інших статтях.

УВУ не є виключно виховною і науковою установою. Вже самим фактом свого існування на чужині став він символом і бастіоном політичної боротьби з большевизмом. Поза тим УВУ був і є понадпартійний, чи позапартійний і ніколи не був під виключним впливом котроїсь з політичних груп. Тим то УВУ є загальноукраїнською цінністю і повинен виконувати ролю одного з найважливіших інструментів нашої дії на зовнішньому полі. Власне, цього роду дія може бути ні групова, ні партійна, а тільки загальноукраїнська, і її повинні вести інституції, які мають загальний авторитет, а не партійний знаменник.

На українське діло повинні бути в першу чергу українські фонди. На великі цілі і велику роботу гроші повинні знайтися, бо всі ми опинилися на чужині не на те, щоб шукати вигідного життя, а на те, щоб іншими методами та засобами боротися за ті самі цілі, за які боряться і гинуть ті, що залишилися на Рідних Землях.

НОВА ЗАГРОЗА ДЛЯ БЕРЛІНУ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

олівцем по мапі, так поділено Берлін-місто: впоперек садів, посередині одної вулиці, зиґзаком через іншу вулицю, відділюючи залізничі рейки від стації, фабрику від її складів, господарство від возівні. На око, крім кількох пунктів, нема ніякого кордону. Сотні тисяч берлінців переходять щоденно туди й сюди, переїжджають собвеями до щоденної праці, на закупи, у відвідини, чи просто „подивитись". Але поліція вже досконало знає, як іде та зиґзакувата лінія кордону, і горе необачним: вже тисячі трагічно поплатились за несвідоме заблукання.

Найбільше людей попадається за крам, закуплений у західній частині міста. Тисячі східніх берлінців ходять щоденно до Західнього Берліну купувати речі, яких в комуністичній частині нема, або які там є, але в препоганому виробі. Це нерозгадана загадка, звідкіль вони беруть гроші, коли пересічний місячний заробіток в Східньому Берліні становить 375 марок, що в західньому Берліні вартують коло 80 марок. Бо доляр, що в Західньому Берліні має вартість 4,20 НМ, у Східньому дорівнює (неофіційно) 17-20 східнім маркам. Східньо-німецька влада примушує західніх берлінців приймати марку за марку, але східні берлінці мусять платити в західній частині міста згідно з ринковою вартістю валюти. І вони платять. Правда, при всій дикій спекуляції, що розпаношилася у зв'язку з тими відносинами, західньо-німецький купецький світ є патріотично солідарний і йде на руку східнім землякам: ціни для них всюди значно нижчі, вможливлюється їм теж різними способами набувати товар. Наприклад, в західніх крамницях, навіть найелеґантніших, діставши потакуючу відповідь на запит: „Sind Sie Ost?", пакують товар у поганий, безфірмовий папір. За деякими взуттєвими крамницями є на подвір'ях спеціяльні заболочені закутки, щоб пришельці із Сходу, взувши нові черевики, могли відразу заляпати їх болотом і в такий спосіб „пристарити". Східні берлінці знають, що вертатись додому в новеньких черевиках небезпечно: їх знімають поліціянти у собвеях і на вулицях. Біда на крам у східньому Берліні така, що найбільш читаною книжкою в публічній бібліотеці Західнього Берліну є — грубезний каталог відомої американської фірми „Сірс енд Робук-а". Зрештою, купувати у Східньому Берліні щонебудь — це теж морока. Треба складати писані декларації, що це — для власного вжитку, і потім піддаватися контролі аґентів поліції. Жінка, яка купила в Східньому Берліні килимок і подарувала його доньці перед шлюбом, дістала два місяці в'язниці, бо „не мала права" відступати купленої для себе речі. Столяр, що мав при собі куплені в Західньому Берліні цвяхи такого розміру, якого нема в Східньому, дістав 5 років в'язниці. Хлопчина, що хотів перепачкувати 20 примірників західньо-берлінської газети, дістав 5½ року заслання.

Але найгірше — це та сама атмосфера вічного страху, атмосфера шпиґунства й доносів, непевности дня і години, що панує в усіх підсовєтських країнах. Сувора цензура листів, вліздиві голови й секретарі „житлових комітетів", офіційні шпиґуни по всіх промислових закладах, гамірлива державно-комуністична пропаґанда, режим терору, в якому сумно вславилась „червона Гільда", міністер „справедливости", — все це породжує щоденний потік утікачів на Захід. За східньо-німецьким законом весь маєток тої особи, що 8 тижнів була відсутня, конфіскують і продають з державного авкціону. Але людям свобода миліша над увесь життьовий доробок.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шикаґо, Ілл.

Меценати й Оселя в Равид-Лейку.

Дитяча Оселя задовольняє потреби громади, коли мова про дітей, їх вакації і виховання в цьому часі. Та, на жаль, не всі діти мають заможних батьків, а є й сироти. Тим нещасним уприємнюють вакації меценати. Во коли інші діти хваляться новим одягом, ровером тощо, то сироти можуть похвалитися тим, що були на вакаціях в Равид - Лейку, зовсім так, як Шевченкова сирота нічого на Великдень не дістала, але зате вона „в пана обідала".

До меценатів Оселі в Равид-Лейку належить передусім У. Н. Союз, який досі щорічно дає стодолярові дотації не для оселі, а для незаможних дітей — членів УНСоюзу, на те, щоб вислати їх на вакації.

Цього року до УНСоюзу долучилися ще Товариство „Самопоміч", і Федеральна Кредитівка „Самодопомога" сумами по 100 долярів. Завдяки цим трьом меценатам, користали з оселі такі дітищ Тетяна Коссак, Орися Коссак, Маруся Бойко, Ярослав Кос, Мих. Кос, Роман Завадович і Євген Кос.

Ст. Куропась

ПОДЯКА

Цією дорогою складаю щиросердечну подяку Високоповажаному п. Докторові

ЯРОСЛАВОВІ МАКАРУШЦІ

в Ню Йорку

за точну діягнозу моєї хвороби, пораду негайної операції, за участь при операції та за надзвичайно щире піклування під час недуги та в часі виздоровлення.

Нехай Всевишній нагородить Вас за це стократно!

АННА КОРНІЄНКО

ДЕЖ БУЛА БИТВА ІГОРЯ З ПОЛОВЦЯМИ?

Ось уже півтора століття цікавить це питання учених. Дехто припускав, що Каяла —це річка Кагальник, доплив Дону. Інші думали, що це річка Кальміюс, впадає в Озівське море. Ще інші вважали, що це річка Мокрі Яли,доплив Вовчої, що впадає в Самару — доплив Дніпра. Проте всі ці гіпотези суперечили літописним даним, або були побудовані на неправильних розрахунках швидкости пересування полків Ігоря. В журналі „Україна" (серпень 1955 року) кандидат філологічних наук Л. Маховець вміщує статтю про дослідження в тій справі археолога - краєзнавця М. Сибільова і проф.К. Кудряшова.

На підставі даних про похід Ігоря можна сказати таке. 23-го квітня 1185 р. новгородсіверський князь Ігор виступив із свого міста у похід на половців. По дорозі до Ігоря приєдналися війська його сина Володимира, князя путивльського, і війська Святослава Ольговича, князя рильського, та допоміжний полк ковуїв — „приручених" половців. 1-го травня війська переходили бродом верхів'я Дінця. Тут їх застало сонячне затемненя. Проте, князі не зважили на це і рушили до Осколу, де 2 і 3 травня чекали війська Ігоревого брата Всеволода, які йшли іншим шляхом з Курська. З'єднавшись, руські полки рушили далі на південь ізюмською степовою дорогою (сакмою) по вододілу між Осколом і Дінцем. Там, де тепер місто Ізюм, війська знову перейшли Дінець і зустрілися з своїми розвідниками, висланими на перед. Розвідники повідомили, що половці приготувалися до бою. Руські князі вирішили негайно йти на зустріч противникові, і вийшли в похід вночі проти 10 травня. Опівдні побачили половців, що стояли на високому березі ріки Сюурлій (біля теперішнього міста Слов'янська). Почалася битва. Половці втекли, покинувши велику здобич. Захоплено богато полонених. Частина руського війська до пізньої ночі переслідувала противника. Ігор, знаючи про великі сили половців, пропонував вернутися назад, але інші князі не підтримали його. Наступного дня „начаша виступати полці половецкії аки борові" (немов бір, ліс). Оточені з усіх боків, князі прийняли рішення спішитися і разом з військом пробиватися на північ. Битва точилася цілий день і цілу ніч. Вранці 12-го травня, не витримавши ворожого натиску, почали тікати ковуї. Поранений Ігор кинувся був їх завертати. В цей момент битва відбувалася в районі Торських солоних озер (тепер Вейсове і Сліпне, поблизу м. Слов'янська). Тут, на відстані лету стріли від руських військ, половці й захопили Ігоря в полон. „Каяли" по-турецькому, означає „скеляста", „урвичаста". У „Слові" ця річка має епітет „бистра". Всім цим ознакам відповідає річка Макатиха,що впадає в річку Голу Долину,. недалеко солоних Торських озер. Можна вважати, що це і є історична річка Каяла. Під час археологічних розкопин М. Сибільов довідався, що коли в 1894 р. прокладали залізницю до Слов'янська, тут, на зовсім невеликій глибині, знайдено багато кістяків, розкиданих серед іржавих уламків зброї.

АҐІТПАРОПЛАВ ІМЕНИ МИКОЛИ ОСТРОВСЬКОГО

По Дніпру, Прип'яті, Сожі й Березині відбуває регулярні рейси аґітаційний пароплав, названий на честь комсомольського письменника Миколи Островського — автора повісти „Так гартувалася сталь", що є обов'язковою лектурою для кожного комсомольця. Микола Островський помер 18 років тому, а в цьому році під Совєтами широко відзначали 50-річчя з дня його народження. Цей пароплав має своїм завданням охоплювати аґітаційною роботою розкидані понад берегами цих річок окремі малі селища і річкову службу. На ньому є приміщення для лекцій, кінозаля і бібліотека. Коли пароплав прибуває до котрогось населеного пункту, його гудок скликає місцеве населення, якому „політробітники" витлумачують партійні постанови, пропонують підписуватись на чергову державну позичку і взагалі „обробляють" в комуністичному дусі.

● 8-річний Деніел Бенсівенґо і 9-річний Домінік Прімсіеро у Ню Гевені задушилися в скрині. Старший брат Прімсіера увечері припадком заглянувши до скрині, знайшов трупи цих дітей. Поліція переслухує старшого Прімсіера, бо припускають, що це він замкнув цих хлопців у скрині.

Стівенсон висміває республіканську фармерську програму

Грін Бей, Висконсін. — Бувший демократичний кандидат на президента Адлей Е. Стівенсон промовляв на Стейтовій Демократичній Конвенції і критикував республіканську фармерську програму. Він висміював республіканців, кажучи: „Теперішня республіканська фармерська політика не має успіху. Плянка допомога фармерам мала, згідно з пляном, зліквідувати надвишку фармерських продуктів, а замість того зліквідувала фармерів, хоч того не передбачав плян". Стівенсон казав, що фармерська програма розвивається так, як це передбачали демократи, а не так, як її плянували республіканці. В своїй промові Стівенсон говорив також про консервацію землі, податки, громадянські права та відношення до закордонних держав, і тому деякі журналісти вважають цю промову за демократичну програму під час найближчих виборів, а самого Стівенсона за демократичного кандидата на президента в 1956 році. Бувший демократичний кандидат казав, що це несправедливо, що єдині фармери не користають з того добробуту, який тепер панує в цій країні. Стівенсон подав і свою фармерську програму, яка складається з таких пунктів: 1. Він за державну підвишку цін на фармерські продукти. 2. Але крім того, треба ще допомагати фармерам збільшити прибутки при допомозі нової техніки. 3. Треба основніше боротися проти збільшування харчів в державних складах. 4. Треба плекати більше рогатої худоби замість сіяти збіжжя.

Спустили на воду другий літаконосець „Саратоґу"

Бруклин, Н. П. — В Бруклинському порті спустили на воду та охрестили другий великий літаконосець із кляси Форестол, якому надали назву „Саратоґа". Цей літаконосець має посмність 59.600 тонн, але він сильніший від першого літаконосця з цієї кляси „Форестола" (60.000 тонн), якого кілька днів тому включили до американської військової фльоти. Кумою „Саратоґи" була дружина секретаря фльоти Чарлза Спаркса Томаса, яка, розбиваючи пляшку нюйоркського шампана, довершила традиційного „хрещення" корабля. Шеф Об'єднаних Штабів адмірал Артур Радфорд заявив, що цей новий літаконосець „є присвячений обороні демократичної волі Америки і вільного світу. Він буде дійсним дипломатичним арґументом під час миру і нищівною силою під час війни. Це буде великий додаток до тих летунських засобів, при допомозі яких втримуємо мир у світі." Після інвокації шефа капелянів фльоти адмірала Едварда Б. Гарпа пані Томас виконала акт хрещення, а оркестра фльотової бази відограла національний американський гимн. „Саратоґу" будуть випробовувати, і цей літаконосець мають включити до військової фльоти ЗДА десь аж при кінці липня 1956

Гарриман заявляє, що він не зобов'язаний підтримувати кандидатуру Стівенсона

Ню Йорк. — Губернатор нюйоркського стейту демократ Гарриман заявив, що він не є „морально зобов'язаний" підтримувати кандидатуру Адлея Е. Стівенсона під час президентських виборів у 1956 році. Склав цю заяву Гарриман, виступаючи в телевізійній програмі Коломбія Бродкестінґ Систем. Водночас Гарриман підкреслив, що він не був кандидатом на президента в останньому часі і не є ним сьогодні. Щоб кандидувати, він мусів би частинно зрезиґнувати із своїх обов'язків, як губернатора стейту Ню Йорк, а цього він не хоче робити. В 1952 році Гарриман підтримував Стівенсона, вважаючи, що Стівенсон виконує свою виборчою кампанією корисну роботу для демократичної партії. Щодо того, кого демократична стейтова делеґація стейту Ню Йорк запропонує на президента, Гарриман не хотів висловитися, вважаючи це справою партійного проводу. Підкреслив тільки, що тепер він в ніякому випадку не вважає себе кандидатом.

● Канцлер Аденауер, звітуючи на раді міністрів Західньої Німеччини про свою минулотижневу зустріч із французьким прем'єром Фором у Люксембурґу, ще раз потвердив свою тезу, що устійнений між Францією і Німеччиною статут для Зарщини, який „европеїзує" цю країну, є помостом до згоди між згаданими двома великими державами, потрібної особливо тепер, коли цілий Захід мусить старатися за об'єднання Німеччини. Правдоподібно, що зарські німці не вважатимуть на становище Бонну та Парижу й голосуватимуть проти статуту.

● У Західній Німеччині від часу Женевської конференції „на вершинах" надзвичайно зменшилося число добровольців до новоствореної армії. В останньому тижні липня зголосились 3,395 добровольців, а в останньому тижні вересня — тільки 721. Багато відкликують своє зголошення.

● Сера Джана Гардінґа, англійського маршала і шефа імперіяльного штабу, призначено на губернатора Кипру, при чому він має дбати про збереження цього острова для стратегічних цілей НАТО. Його заступник, цивільна особа, буде займатись адміністраційними справами. Лідер кипрських націоналістів, архиєпископ Макарій, заповів, що внедовзі населення почне пасивний спротив англійцям.

● До Ню Йорку вернулася делеґація товариства нащадків тих американців, які перші прибули до ЗДА кораблем „Мейфлавером". Ця делеґація відвідувала в Англії місцевості, з яких походять їхні предки.

ПОДЯКА

Складаю щиру подяку
о. пароховї Бердарові, о. Винницькому, Українській Централі в Лос Анджелес, Жіночій Секції при Українській Централі і всім Друзям та Знайомим, що взяли участь у похоронах моєї Найдорожчої Матері.
бл. п. НАТАЛІЇ ЦЕТЕНКО,
а мені висловили своє щире співчуття
СИН

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Т-во Клюб Поступовий Відд. 70 повідомляє, що місячні збори відбудуться в середу, 12-го жовтня, о год. 7-ій веч. в новім приміщенні, 433 Hoboken Ave., пів бльоку від Five Corners. Просимо вплачувати вкладки що місяця. І. Патуляк, предс.; П. Костик, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — С-во Преч. Діви Марії, Відд. 112 повідомляє, що місячні збори відбудуться в церковній залі в неділю, 16-го жовтня, по 3-ій і 4-ій Службі Божій. Члени, що залягають з плаченням вкладок, якщо не вирівняють тепер, будуть подані до суспенди. Залишилось ще також кілька чеків дивіденд, проситься їх відібрати в якнайскоршому часі. — А. Купер, секр.

ТОМАСТОН, КОНН. — Т-во Укр. Січ Відд. 421 буде мати збори 15-го жовтня в 8-ій год. вечора. — І. Накони, предс.; М. Шипінка, кас.; Ю. Вереза, секр.

ОМАГА, НЕБ. — Місячні збори Відд. 356 відбудуться в неділю, 16-го жовтня, зараз по Службі Божій в церковній домівці при 16 Марта вул. Для вирішення важних справ проситься всіх прибути як рівнож буде приєднуватись нових членів. Ващишин, пред.; Депа, скр.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. — збори Т-ва ім. Т. Шевченка Відд. 349 відбудуться в неділю, 16-го жовтня о год. 2-ій попол., в Домі Лісного. — І. Шеґера, предс.; В. Ясіновський, кас.; М. Лісний, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Місячні збори Б-ва св. о. Николая Відд. 5, відбудуться в суботу, 15-го жовтня в год. 7:30 веч., в залі У. Д. Гор. Клюбу 25-06, 31 вул. Просимо всіх членів прийти бо є дуже важні справи до рішення. З нагоди 40-літнього Ювілею нашого Відділу буде Валь, проситься щоб всі набули вже білети. Вписуйте знайомих і дітей в члени УНСоюзу. Довгуючих проситься вирівняти свій залеглий довг. — М. Ливицький, предс.; Гр. Василик, кас.; П. Варнич, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. — Т-во ім. І. Франка Відд. 83 повідомляє своїх членів, що місячні звичайні збори відбудуться в неділю, 16-го жовтня, о год. 1-ій сполудня, в домі Т-ва У. А. Горожан, 847 N. Frenklin St. Пригадується членам, що вже на зимовий час збори переноситься на неділю. Довгуючих членів проситься вирівняти свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Т-ва У. Н. Дому Відд. 316 відбудуться в четвер, 13-го жовтня о год. 8-ій веч., у власнім Домі при 831 Joseph Ave. Проситься всіх членів прийти бо маємо деякі справи до порішення. Довгуючих членів проситься вирівняти свою залеглість, щоб не наразитись на суспенду. — Н. Кучмій, предс.; В. Гнатків, кас.; І. Кучмій, фін. секр.; В. Гурянський, рек. секр.

ГАРТФОРД, КОНН. — Б-во св. І. Хрестителя Відд. 277 подає до відома членів, що місячні загальні збори відбудуться в неділю, 16-го жовтня в трету неділю, місяця, в У. Г. Клюбі при 53 Whitmore St., о год. 2-ій попол. Того ж дня відбудеться збірка вкладок на церковній залі після обох Служб Божих. Просимо членів, що залягають з вкладками вирівняти їх і не наражувати себе на суспенду. — Управа.

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Т-то Укр. Січ. Відд. 170, повідомляє, що збори відбудуться в неділю, 16-го жовтня о год. 6-ій веч., на 433 Hoboken Ave. Проситься членів громадно прибути, вирівняти свої вкладки як також будуть інші справи до полагодження. — І. Грабар, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Т-во ім. М. Грушевського, Відд. 219, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 15-го жовтня, о год. 6:30 веч., в церковній залі, 675 South 19th St. Просимо усіх членів явитися на зборах, бо маємо важні справи до полагодження. — Управа.

Посмертні Згадки

ТЕОДОР МАЛІГЛОВКА, член 327 Відділу УНСоюзу в Гемпстед, Н. Й., помер дня 26-го вересня 1955 р. Покійний народився в Заставю, пов. Тернопіль, Зах. Україна. Прибув до Америки в 1906 р. Прожив довгі роки в місці Коговз, Н. Й., де був передовим працівником, жертводавцем та організатором всіх Українських організацій. Полишив дружину Марію, дві дочки Софію, Ольгу, сина Теодора, та невістку, внуків та правнуків. Похорон відбувся 29-го вересня ц.р. з дому дочки Софії до Української Православної Церкви св. Арх. Михайла в Гемпстед, Н. Й., а відтак на цвинтар Ґрінфільд в Гемпстед, Н. Й., при співучасти багатьох священників, Знайомих і Приятелів. — В. И. П.!

ВІКТОР САМАРДЯК, член 149 Відділу УНСоюзу в Лакаванна, Н. Й., помер 22-го вересня 1955 р., по довгій і тяжкій недузі. Покійний родився 1891 р., походив зі села Ванковичі, пов. Рудки. Приїхав до ЗДА 1910 року. Полишив в смутку 5 дітей: Володимира, Анну, Едварда, Олену, Григорія і 4 внуків. Похорон відбувся 26-го вересня в церкві св. Духа. Тлінні останки поховано на цвинтарі св. Хреста в Лакаванна, Н. Й. — В. И. П.!
М. Стецьків-Дикий, сер.

МИХАЙЛО ІВАНЮК, член Т-ва Карпати Відділ 356 УНСоюзу в Омага, Небраска, помер по довгій а тяжкій недузі на 60 році життя 29-го вересня 1955 р. Покійний народився в селі Задеревач, повіт Стрий, Зах. Україна. До Америки приїхав 1951 р. Полишив в смутку дочку Анну, зятя Миколая та три внуки. На рідній землі оставив дружину Параскевію, синів та дві дочки, також близчу та дальшу родину. Похорон відбувся при участи Родини, членів та знайомих з погребового заведення до грек-кат. церкви а відтак на St. Mary's цвинтар в Омага. — В. И. П.!

ТАРЗАН, ч. 3555. Вправи дихання

Акула шалено крутнулася, щоб досягнути Тарзана своїми щербатими зубами, але рухлива мавполюдина ухилилася набік.

Тарзан ще раз скористався з дна, як трамплін, але, коли вдарив цим разом, —

— він залишився на поверхні води, бо його легені прагнули повітря.